

Методика
проведення експертизи сортів роману фарбувального (*Anthemis tinctoria* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Anthemis tinctoria* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння повинна становити 50 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,30 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 3% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: цикл розвитку (ознака 1);
- Рослина: місце прикріплення першої бічної гілки (ознака 4);
- Суцвіття (кошик): квітки язичкові (ознака 13);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів роману фарбувального

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Рослина: цикл розвитку MG 2	однорічний багаторічний	1 2	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
3. QN	Рослина: опушення VS 2	відсутнє або дуже слабке слабке середнє сильне дуже сильне	1 3 5 7 9	
4. (*) QL	Рослина: місце прикріплення першої бічної гілки VG, 2	на нижній третині стебла на середній третині стебла	1 2	
5. QL	Рослина: залистяність VS 3	нижньої і середньої третини стебла всього стебла	1 2	
6. (*) PQ	Листок: форма краю VS 3	цілісна зазублена	1 2	
7. QL	Рослина: характер опушення стебла VS, 3	м'яке жорстке	1 2	
8. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
9. QL	Листок: сіруватий відтінок VS, 2	відсутній наявний	1 9	
10. QN	Листок: інтенсивність сіруватого відтінку VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. (*) QL	Листок: опушення VS 2	відсутнє наявне	1 9	
12. (+) QN	Рослина: кількість суцвіть MG, 3	мала середня велика	3 5 7	
13. (*) QL	Суцвіття (кошик): квітки язичкові VS 2	відсутні наявні	1 9	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Суцвіття: діаметр MS 3	малий середній великий	3 5 7	
15. PQ	Суцвіття: забарвлення язичкових квіток VS 3	світло-жовте жовте світло-золотисто- жовте золотисто-жовте	1 2 3 4	
16. (*) QN	Насінина: ступінь ребристості VS, 4	слабкий середній сильний	3 5 7	
17. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 2	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів роману фарбувального

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	гілкування
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння
4	повна стиглість насіння

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 60, середня – 60–70, висока – понад 70.

До 12. Рослина: кількість суцвіть, шт.

Мала – до 4, середня – 4–7, велика – понад 7.

До 14. Суцвіття: діаметр, см.

Малий – до 3, середній – 3–5, великий – понад 5.

До 17. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – до II декади червня; середній – II декада червня; пізній – після II декади червня.

9. Література

- Гродзинський А. М. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / А. М. Гродзинський. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 441–442.
- Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 302.
- Федоров А. Л. Атлас по описательной морфологии высших растений. / А. Л. Федоров, М. Э. Кирпичников, З. Т. Артюшенко. – М.– Л.: Изд-во Академии Наук СССР, 1956. – С. 27–36.